

Název projektu: *Rozvoj VaV kapacit Slezské univerzity v Opavě*
Registrační číslo projektu: *CZ.02.2.69/0.0/0.0/18_054/0014696*

Bohové starých Slovanů

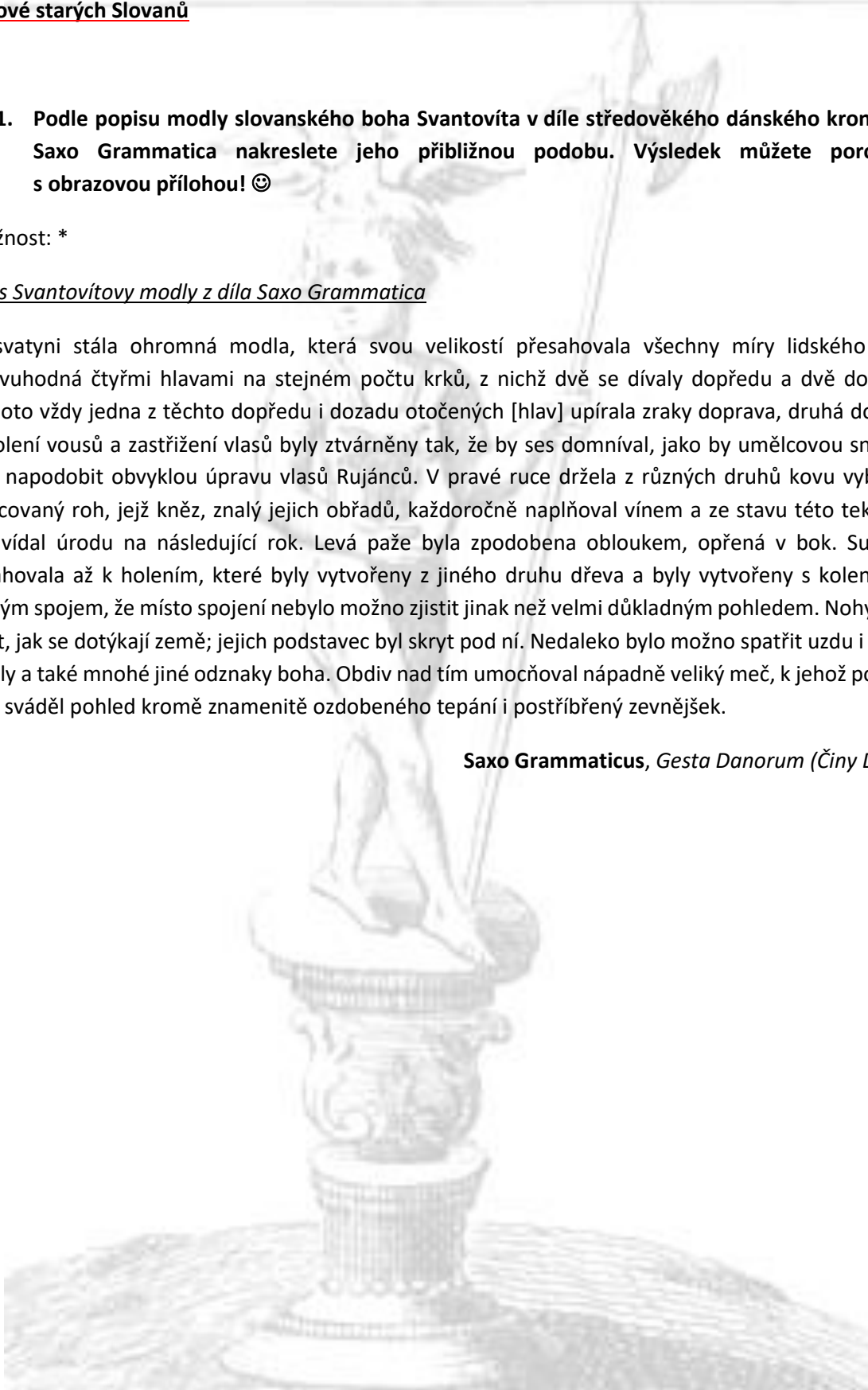
- Podle popisu modly slovanského boha Svantovíta v díle středověkého dánského kronikáře Saxo Grammatica nakreslete jeho přibližnou podobu. Výsledek můžete porovnat s obrazovou přílohou! 😊**

obtížnost: *

Popis Svantovítovy modly z díla Saxo Grammatica

Ve svatyni stála ohromná modla, která svou velikostí přesahovala všechny míry lidského těla, podivuhodná čtyřmi hlavami na stejném počtu krků, z nichž dvě se dívaly dopředu a dvě dozadu. Mimoto vždy jedna z těchto dopředu i dozadu otočených [hlav] upírala zraky doprava, druhá doleva. Vyholení vousů a zastřižení vlasů byly ztvárněny tak, že by ses domníval, jako by umělcovou snahou bylo napodobit obvyklou úpravu vlasů Rujánců. V pravé ruce držela z různých druhů kovu vybraně zpracovaný roh, jež kněz, znalý jejich obřadů, každoročně naplňoval vínem a ze stavu této tekutiny předvídal úrodu na následující rok. Levá paže byla zpodobena obloukem, opřena v bok. Suknice dosahovala až k holením, které byly vytvořeny z jiného druhu dřeva a byly vytvořeny s koleny tak umným spojem, že místo spojení nebylo možno zjistit jinak než velmi důkladným pohledem. Nohy bylo vidět, jak se dotýkají země; jejich podstavec byl skryt pod ní. Nedaleko bylo možno spatřit uzdu i sedlo modly a také mnohé jiné odznaky boha. Obdiv nad tím umocňoval nápadně veliký meč, k jehož pochvě i jílcí sváděl pohled kromě znamenitě ozdobeného tepání i postříbřený zevnějšek.

Saxo Grammaticus, Gesta Danorum (Činy Dánů)

2. Dokážete správně spojit jednotlivá božstva s oblastmi jejich působnosti?

obtížnost: **

A) Perun	1. Bůh stád a magických praktik, snad i vládce podsvětí
B) Dažbog	2. Sluneční božstvo, snad i bůh ohně a patron kovářů, jeho jméno je patrně odvozeno od praindoevropského výrazu pro sluneční záři („svar“)
C) Veles	3. Božstvo se třemi hlavami, snad bůh věštby a pravděpodobně i války
D) Svarog	4. Dárce bohatství, úrody a všeho dobra, bývá považován za syna boha Svaroga
E) Radegast	5. Vládce hromu a blesku, nejvyšší bůh slovanského pantheonu.
F) Živa	6. Sluneční a vojenské božstvo, jeho jméno nese jeden z vrchů Moravskoslezských Beskyd nebo oblíbený chmelový nápoj
G) Triglav	7. Pravděpodobně bohyně plodnosti, uctívaná Polabskými Slovy

Užitečným pomocníkem pro orientaci ve slovanském pantheonu vám může být následující publikace:
PROFANTOVÁ, Naďa – PROFANT, Martin. *Encyklopedie slovanských bohů a mýtů.* Praha 2004.

Řešení: A) 5.; B) 4.; C) 1.; D) 2.; E) 6.; F) 7.; G) 3.;

3. Přečtěte si následující text a pokuste se odpovědět na otázky.

obtížnost: ***

Tvrdí se, že Poláci od počátků svých dějin byli modloslužebníky a že lapeni v bludu ostatních pohanů a pronárodů věřili a ctili množství bohů a bohyně, jmenovitě Jova, Marta, Venuši, Plutona, Dianu a Cereru. Nazývaly však Jova svým jazykem *Yesza*; věřili, že od něho jakožto nejvyššího z bohů jsou jim poskytována všechna pozemská dobrodíní a všechny jejich úspěchy, ať již nepříznivé či šťastné. Jemu také byla prokazována větší čest než ostatním božstvům a byl uctíván častějšími oběťmi. Marta nazývali *Lyada* a výtvoři básníků jej prohlásily za velitele a boha války. Modlili se k němu, aby jim přinesl vítězství nad nepřáteli a kurážnou mysl, a uspokojovali jej velmi divokými obřady. Venuši jmenovali *Dzydzylyya*, považovali ji za bohyni manželství a žádali od ní pro sebe dar hojného potomstva a množství synů a dcer. Plutona nazývali jménem *Nya*, o němž se domnívali, že je bohem podsvětí a ochráncem a průvodcem duší, když opouštějí tělo, a žádali od něj, aby je po smrti dovedl na lepší sídla v podsvětí. Těmto [bohům] byla postavena ve městě Hnězdně ústřední svatyně, k níž se odevšad konaly poutě. Také Dianě, kterou v pohanské pověře považovali za ženu i pannu [zároveň], byly ženami a dívkami obětovány věnce před její modlou. Ceres byla rolníky a zemědělci uctívána přinášenými oběťmi obilných zrn. Za boha považovali také Počasí, které svým jazykem nazývali *Pogoda*, tzn. dárce dobrého povětrí; také měli boha života, kterého nazývali *Zywyje*. A jelikož říše Lechitů byla založena v oblasti rozprostírající se v rozlehlých lesích a hájích, o nichž staří věřili, že je obývá Diana a vykonává nad nimi vládu, zatímco Ceres byla matkou a bohyní plodů, jejichž dostatek onen kraj potřeboval, tak Diana byla jejich jazykem nazývána *Dzewana* a Ceres *Marzyana* a obě byly u nich chovány v mimořádné úctě a vážnosti. Těmto bohům tedy Poláci ustanovili svatyně, sochy, kněží, posvátné obřady a také háje a na významných a hojně navštěvovaných místech konali posvátné obřady a kulty; byly ustanoveny svátky s oběťmi, na nichž se scházeli muži i ženy s dětmi a přinášeli svým bohům oběti dobytka, domácích zvířat a občas i lidí zajatých v boji a věřili, že to neuspořádané množství místních bohů je třeba uspokojit úlitbami. Na jejich počest byly v určité roční době nařizeny a slaveny hry, k jejichž vykonávání se v nařízených dnech scházelo množství lidí obojího pohlaví ze vsí a osad do měst; tyto hry doprovázeli nestydatými a prostopášnými zpěvy a gesty, tleskáním a rozmařilým kroucením rukama, různými milostnými písněmi, tleskáním a [jinými] skutky, a opakovanými zaklínáními vyvolávali řečené bohy a bohyně. Zvyk těchto her a mnoha jejich pozůstatků Poláci, ačkoli vyznávají křesťanský obyčej již pět set let, opakují každý rok ve dnech Letnic, kdy vykonávají výroční hry, a připomínají si tak staré pohanské pověrečné [obřady], které se v jejich jazyce nazývají výrazem *Stado*, tj. stádo, neboť se k jejich vykonávání scházejí stáda lidí a rozdělení na oddíly či stáda [slaví tyto slavnosti] s rozjitřenou myslí, bouřlivě, svolní k chlípnosti, nicnedělání a hodování.

Jan Długosz, *Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae*
(*Letopisy aneb kroniky proslulého Království polského*)

Otázky:

1. Jakou metodu historické práce využívá středověký kronikář v tomto úryvku?
2. Jak spolehlivé jsou z pohledu dnešního historika zprávy raně středověkých křesťanských kronikářů o pohanských kultech předkřesťanských kultur? Čím mohou být ovlivněny?
3. Jaký má podle vás polský kronikář názor na slovanské pohanství? Kde v textu je to patrné?

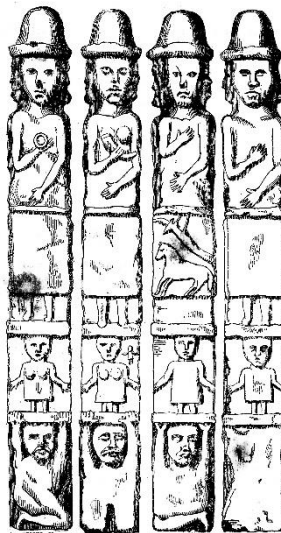

Obrazová příloha:

1. Svantovít podle Bernarda de Montfaucon

2. Tzv. Zbručský idol spojovaný se Svantovítem – v reálné („složené“) a „rozložené“ podobě

Swiatowid w Zbruchu, rok 1848 ze Zbrucha wydobyty.

Zdroj obrázku (vodoznak): Autor: Bernard de Montfaucon – <http://slav-drevnosti.livejournal.com/49604.html>, Volné dílo, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=15856397> [cit. 18. 6. 2021].

Zdroj textů a úryvků ze středověkých kronik: GIEYSZTOR, A., *Mytologie Slovanů*, Praha: Argo, 2020. Zde jednotlivé překlady textů z děl – cvičení č. 1 – DYNDA, J., *Slovanské pohanství ve středověkých latinských pramenech*, Praha: Scriptorium, 2017, s. 201–208; cvičení č. 3 – DYNDA, J., *Slovanské pohanství ve středověkých latinských pramenech*, Praha: Scriptorium, 2017, s. 299–303.

Zdroje obrázků v obrazové příloze: č. 1. – Wikipedie: By Bernard de Montfaucon - <http://slav-drevnosti.livejournal.com/49604.html>, Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=15856406> (24. 8. 2021); 2. Rozložený – Wikipedie: By Joachim Lelewel - Narody na ziemiach słowiańskich przed powstaniem Polski, Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=37723039> (24. 8. 2021); Složený – Wikipedie: By not specified - File:Zbruch_Idol.jpg, Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=92671629> (24. 8. 2021).

